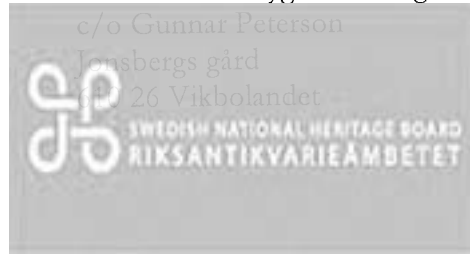

Östkind's hembygdsförening

Byggnadsminnesförklaring av Hofgrens f.d. säteri, Hovgren 1:1, Jonsbergs socken, Vikbolandet, Norrköpings kommun.

LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Länstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 1 § lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. Hofgren fd säteri på fastigheten Hovgren 1:1, Jonsbergs socken, Vikbolandet, Norrköpings kommun för byggnadsminne. I samband härmed meddelar länstyrelsen följande skyddsbestämmelser enligt 3 kap 2 § nämnda lag.

Skyddsbestämmelser

Byggnaderna har markerats och numrerats på kartan som tillhör detta beslut.

1. Byggnaderna 1 – 10 får inte rivas.
2. Byggnaderna 1 – 7 får inte byggas om, till eller på annat sätt förändras utvändigt.
3. Byggnaderna 1 - 4, 6 - 9 fasadbeklädnad får inte bytas.
4. Byggnaderna 1 - 9 ingrepp i byggnadens stomme får inte göras.
5. Byggnaderna 1 - 7 ursprungliga planlösning får inte ändras.
6. Fast äldre inredning i byggnaden 1 och 2 får inte ändras. Med fast inredning menas exempelvis öppna spisar, kakelugnar, dörrar, foder, lister, brädgolv och tak.
7. Att uppklistrade gårdsdokument i byggnaden får ej avlägsnas utan dokumentation.
8. Byggnaderna ska vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskar. Vård och underhållsarbete ska ske i samråd med Länstyrelsen. Arbetena ska utföras med metoder och material som är anpassade till byggnadens egenart.
9. Det område som utgör skyddsområde och som avgränsats och markerats på kartan tillhörande detta beslut, får inte utan Länstyrelsens tillstånd ytterligare bebyggas eller på annat sätt förändras. Området ska hållas i sådant skick att byggnadsminnets utseende och karaktär inte förvanskas.

Om ändring av byggnadsminnet i strid mot meddelande skyddsföreskrifter kan anses påkallad av särskilda skäl, får Länsstyrelsen enligt 3 kap 14 § lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. meddela tillstånd därtill.

Enligt 3 kap 21§ nämnda lag tillämpas detta beslut även om det överklagas.

Fastighetsunderhåll

Byggnaden ska ha ett ordinarie underhåll. Detta ska utföras med material och metoder som är anpassade till byggnadernas egenart. En vård- och underhållsplan bör tas fram.

Bevarandemål

Ett mål bör vara att byggnadernas karaktär från olika epoker som har varit tongivande och satt sina spår i byggnadernas uttryck ska bevaras. Att gamla mangårdsbyggnadens ursprungliga utformning från 1755 bevaras så mycket som möjligt och att inredning från 1780-talet bevaras i ytskikt samt att tiden runt 1900-talet börjar synliggörs, när byggnaden användes som arbetarbostad. I nuvarande mangårdsbyggnaden bör ursprunglig inredning från 1790-talet bevaras och utvändigt bör byggnaden även i fortsättningen ha kvar sin karaktär från 1900-talets början.

Redogörelse för ärendet

Östkinds hembygdsförening har ansökt hos Länsstyrelsen om att få frågan om byggnadsminnesförklaring av Hofgrens fd säteri, Hovgren 1:1, Jonsbergs socken, Vikbolandet, Norrköpings kommun prövad. Fastigheten Hovgren 1:1 ägs av Rolf Lindahl på Hovgren.

Länsstyrelsen har remitterat förslaget om byggnadsminnesförklaring med skyddsbestämmelser till fastighetsägaren, Östkinds hembygdsförening, Norrköpings kommun, Östergötlands länsmuseum, Riksantikvarieämbetet, vilka har tillstyrkt förslaget om byggnadsminnesförklaring och skyddsbestämmelser, Norrköpings kommun med synpunkten att skyddsområdets gräns i SÖ-området kanske kunde justeras till markslagsgränsen. Länsstyrelsen har också remitterat förslaget till Nordiska Museet, som dock inte lämnat något svar.

MOTIVERING TILL BYGGNADSMINNESFÖRKLARING

Historik

Hofgren bildades som säteri 1589 av Sven Jönsson Lillie genom byte av ett antal gårdar i Häradshammars socken.

I samband med att Per Hummelhjelm med familj bosatte sig på Hofgren 1759 skedde en uppryckning av säteriet med många förbättringar.

En bouppteckning från 1770 ger en bild av rummens funktion och vilka möbler som då fanns.

I samband med en pantsättning av Hofgren gjordes en värdering 1789 och en karta upprättades över delar av ägora.

I slutet av 1790-talet köpte Gerhard Wilhelm Leijonhielm Hofgren och bosatte sig där med sin hustru år 1800. De ägde Eds bruk och flera gårdar i dessa trakter.

Hofgren ärvdes av Anna-Marias son i ett tidigare äktenskap Valter Ehrenpohl som bosatte sig på säteriet tillsammans med hustrun Maria Charlotta. De bodde där fram till 1819.

De närmsta åren därefter skedde flera ägarbyten. Här märks Carl Jacob Swartz på Jonsbergs säteri som också kom att äga Hofgren åren 1827 – 74. Gården beboddes under den perioden av en rättare och pigor och drängar. Under 1880 – 90 talet brukades Hofgren av arrendatorer. Från och med 1900-talets början har ägarna själva bebott gården. Nuvarande ägaren Rolf Lindahl är fjärde generation på Hofgren.

Enligt 1789 års karta flankerades mangårdsbyggnaden av två flyglar som inte finns bevarade idag och källarboden finns då markerad på sin nuvarande plats. De båda fyrkantsbodarna låg på andra sidan bäcken och finns inte med på kartan men blev sedan flyttade till sin nuvarande plats. Även om magasinet är byggt samma år som kartan gjordes så har det inte kommit med. Mangården var 1789 avgränsad av ett staket med två portar. Trädgården låg sydväst om mangårdsbyggnaden och innehöll såväl blommor och nyttogrönsaker som fruktträd och bärbuskar samt drivhus av näver och torv.

Ladugården låg mer sydost om nuvarande ladugårds bebyggelse och var trelängad. Alla gårdens byggnader var rödfärgade redan 1789. Ladugården flyttas till sitt nuvarande läge någon gång mellan 1789 – 1866. Häradskartan från 1866 – 77 visar ladugården i sitt nuvarande läge. Genom dendrokronologiska dateringen av timret i ladugården får man anta att man återanvände timret från den gamla ladugården i den nya anläggningen.

Planlösningen i den gamla mangårdsbyggnaden är bevarad liksom flera kakelugnar, foder, lister och dörrar från byggtiden. De invändiga ytskikten från 1780-talet och fram till 1970 –talet finns kvar. Även planlösningen i den nuvarande mangårdsbyggnaden är bevarad samt två vindsrum med en kakelugn och ursprungliga ytskikt. I tre av rummen finns gamla gårdshandlingar klistrade som pappersmakulatur på väggtimret som underlag för tapetuppsättning.

Genom hembygdsföreningens studier av gårdshandlingar och spår i byggnaderna kan man noggrant följa de förändringar som har skett av gårdens byggnader.

Kulturhistoriskt värde

Byggnadshistoriskt värde

Samtliga byggnader vid gården är mycket välbevarade och bär på spår från byggtiden och från de förändringar som har genomförts genom åren.

Dendrokronologiska dateringar har genomförts av merparten av gårdens byggnader. Dateringarna har länkats till skriftliga källor och iakttagelser av spår och förändringar av byggnaderna vilket har dokumenterats och sammantaget bidragit till ökad kunskap om byggnaderna.

Gamla mangårdsbyggnaden har spår från byggtiden 1754 med en oförändrad rumsplan. Byggnaden har flera interiörer med kakelugnar, dörrar, foder och lister och originaltapeter från tiden omkring 1780-talet. Stor autenticitet är kopplat till att det finns bevarade tapetlager och färgskikt från olika epoker från 1750-talet och framåt.

På gården finns flertalet byggnader som hör till ett jordbruk med två generationers mangårdsbyggningar, förvarings bodar, stallbyggnader, ladugård, loge, vagnslider där flera även har kvar sin funktion. Flertalet är ålderdomliga och byggda i timmer.

Genom studier av gårdens byggnader har stora kunskaper om mindre herrgårdar samlats.

Tack vare att mycket av gårdens handlingar finns uppklistrade i tre av rummen i nuvarande mangårdsbyggnaden bär dessa rum på stora kunskaper om Hofgrens historia.

Pedagogiskt värde

Genom att hembygdsföreningen har genomfört omfattande arkivstudier och studerat spår i byggnaderna kan man följa de förändringar som byggnaden har genomgått från byggtiden till idag. Detta har legat till grund för det restaureringsarbete som har pågått under mer än 10 års tid och som besökarna kan se spår av i form av färgtrappor och en omfattande dokumentation.

Socialhistoriskt värde

Mangårdsbyggnaderna har en högre ståndsprägel med rumsplaner, kakelugnar, mönsterlagda golv och limfärgsmålade tapeter. Men i gamla mangårdsbyggnaden finns också spår från när byggnaden var arbetarbostad runt sekelskiftet 1900. Detta finns bevarat i östra och västra kamrarna samt gästkammaren på bottenvåningen och östra kammaren och förmaket på övervåningen. Under den här perioden installerades järnspisar i rummen och nya ytskikt tillkom.

Patina

Den slitna trappen till övervåningen, den blankslitna handledaren, det slitna golvet i fruns kammare berättar om generationers slitage och nyttjande av rummen.

Sammanfattande värde

Hovgren representerar den lilla trä herrgården som är karaktäristisk för Östergötland. Den sociala förändringen som Hovgren har genomgått från sätesgård med högre ståndsinredning till arrendator bostad och slutligen statarbostad finns bevarad i byggnadens inredning vilket är ett pedagogiskt värde. Hovgren är en källa till kunskap om mindre herrgårdar vad gäller byggnadsskick och där förändringar och ombyggnader går att härleda till nya ägare och modeväxlingar i byggnadsskick och inredning.

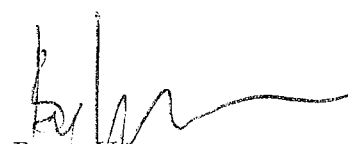
Hovgren har genom sin autenticitet, sin funktion och utformning mycket att berätta om sin tid och är genom sitt kulturhistoriska värde synnerligen märklig.

Hur man överklagar

Se bilaga, formulär 131, länsrätten

I den slutliga handläggningen av detta ärende har förutom föredraganden deltagit chefsjurist Kristina Samuelsson, samhällsbyggnadsdirektör Elisabet Weber och 1:e antikvarie Jan Eriksson.

Magnus Holgersson
Länsråd

Bengt Häger
Länsantikvarie

Kopia till:

Norrköpings kommun

Riksantikvarieämbetet

Lantmäteriet, Fastighetsregistret, Box 476, 581 05 Linköping.

Östergötlands länsmuseum

Rolf Lindahl, Hovgren, 610 26 Vikbolandet

Östkinds Hembygdsförening, c/o Gunnar Peterson, Jonsbergs gård, 610 26 Vikbolandet

Nordiska museet

Rättsenheten

Kultur- och samhällsbyggnadsenheten

BM-arkivet

Dnr 432-1786-07

1. Gamla Mangårdsbyggningen
2. Nuvarande Mangårdsbyggningen
3. Nordvästra Fyrkantsboden
4. Sydvästra Fyrkantsboden
5. Källarboden
6. Stall med tillbyggt sköve
7. Magasin
8. Stallet vid ladugården
9. Ladugården
10. Vagnlider
11. Loge
12. Smedja